

Rådmannens budsjettforslag for 2018 - kommunene

1. Innledning

Budsjettundersøkelsen er gjennomført ved at det er sendt ut spørreskjema til rådmenn/økonomisjefer i 150 kommuner. Det er bedt om svar med utgangspunkt i rådmannens/byrårets fremlagte forslag til budsjett for 2018. Parallelt med spørreundersøkelsen er økonomiske oversikter fra fremlagte budsjett- og økonomiplanforslag for 2018-2021 lastet ned fra kommunene sine nettsider. Behandlingen i kommunestyrene gjenstår; og det skjer vanligvis de 2-3 siste ukene før jul.

Undersøkelsen viser at årets budsjettarbeid i landets kommuner er krevende. Andelen kommuner som svarer at budsjettarbeidet har vært mer krevende enn foregående år er betydelig høyere i år enn for tilsvarende budsjettundersøkelser for 2016 og 2017.

Kommunene ble i spørreundersøkelsen bedt om å angi hvor mye driftsbudsjettet for 2018 for ulike tjenesterområder er sammenliknet med vedtatt budsjett for 2017. Svarene skulle oppgis som prosentvis endring (i nominelle priser). Når svarene innbyggervektes, forventes det en økning i utgiftene utover lønns- og prisveksten innenfor barnevern, barnehage, skole, pleie- og omsorg, eiendomsforvaltning.

Det er størst prosentvis økning i utgiftene til barnevern, som må ses i sammenheng med en forventning om flere barn som har behov for tiltak. Dette er om lag det samme bildet som de to foregående årenes budsjettundersøkelser, selv om veksten i utgifter og antall tjenestemottakere i barnevern ser til å være noe sterkere i 2018 enn i de to foregående årene.

Selv om det er forventet fortsatt vekst i antall sosialhjelpsmottakere i 2018, er veksten avtakende de to siste årene. Dette kan blant annet skyldes aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere, færre innvandrere, fallende arbeidsledighet, samt at innvandrere og rett til videregående opplæring prioriteres.

De fleste av kommunene i spørreundersøkelsen oppgir at skjerpet pedagognorm og bemanningsnorm i barnehagene vil føre til økte utgiftene.

Neste alle kommunene i spørreundersøkelsen, som har frivillighetssentral, bevilger minst det beløpet som fremgår av tabell C i Grønt Hefte til dette formålet.

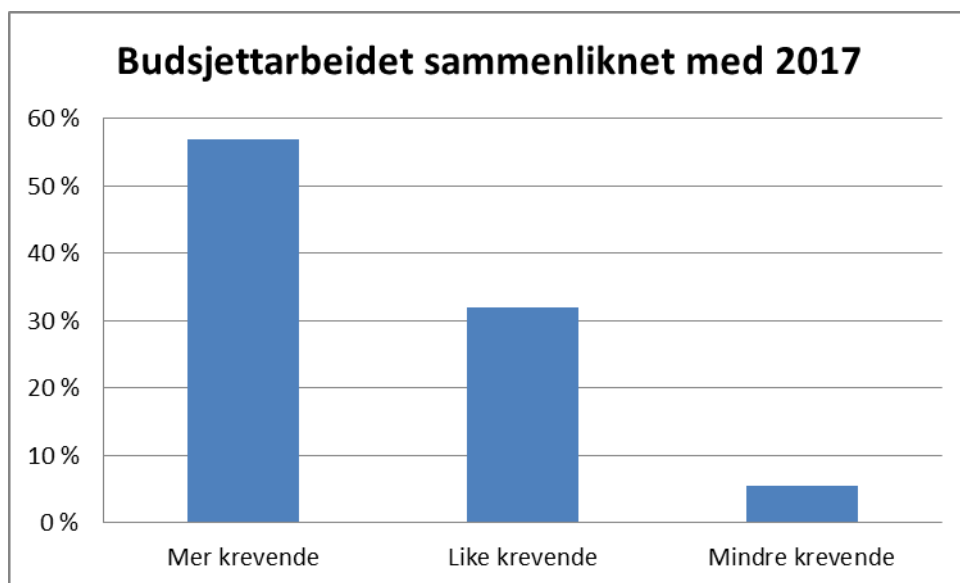
Gjennomgang av budsjettskjema for økonomisk oversikt drift i rådmennenes budsjettforslag i 90 kommuner viser at driftsinntektene øker med 4,3 pst fra vedtatt budsjett i 2017 til budsjettforslag 2018. Skatt på formue og inntekt og rammetilskudd øker med 3,9 pst, mens eiendomsskatteinntektene øker med 2,9 pst. Brutto driftsutgifter i øker i takt med veksten i driftsinntektene, dvs. med 4,3 pst.

Anslag for effektiviserings- og sparetiltak i kommunenes budsjetter i 2018 er i underkant av 3 mrd kroner. Investeringsbudsjettene i utvalgskommunene indikerer at kommunene samlet planlegger å investere om lag 80 – 85 mrd. kroner i 2018.

2. Hvordan har budsjettarbeidet for 2018 vært?

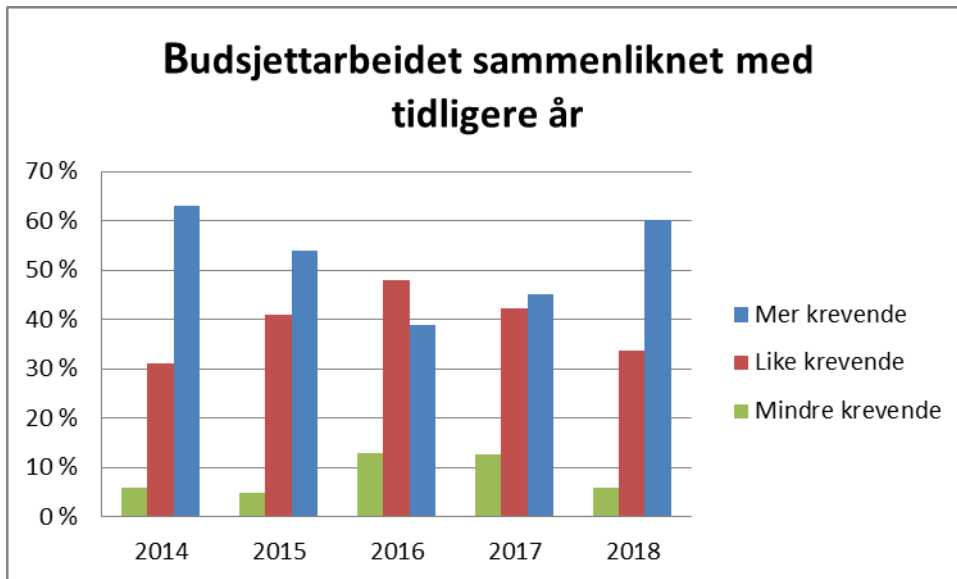
Av et utvalg på 150 kommuner har 71 kommuner svart på spørreundersøkelsen. 50 prosent av landets innbyggere bor i de kommunene som har svart.

Over 90 pst av kommunene svarer at budsjettarbeidet for 2018 har vært mer eller like krevende som foregående år.

Figur 1: Hvor krevende har budsjettarbeidet for 2018 vært sammenliknet med 2017?

Andelen kommuner som svarer at budsjettarbeidet har vært mer krevende enn foregående år er betydelig høyere enn i tilsvarende undersøkelse for 2016 og 2017, men på samme nivå som for undersøkelsen for 2014. Svarene indikerer videre at budsjettarbeidet har vært noe mindre krevende i kommunene med over 40 000 innbyggere, og dette samsvarer med funnene for øvrig i budsjettundersøkelsen. I tolkningen av dette spørsmålet må det videre tas hensyn til at referanserammen for dette spørsmålet ikke er det samme; i årets budsjettundersøkelse er referanseramme budsjettarbeidet for 2017, mens referanserammen for de to foregående undersøkelsene har vært budsjettarbeidet i henholdsvis 2013, 2014 og 2015.

Figur 2: Hvor krevende har budsjettarbeidet vært sammenliknet med fjoråret?

3. Driftsbudsjettet

3.1 Aggregerte driftsbudsjettall

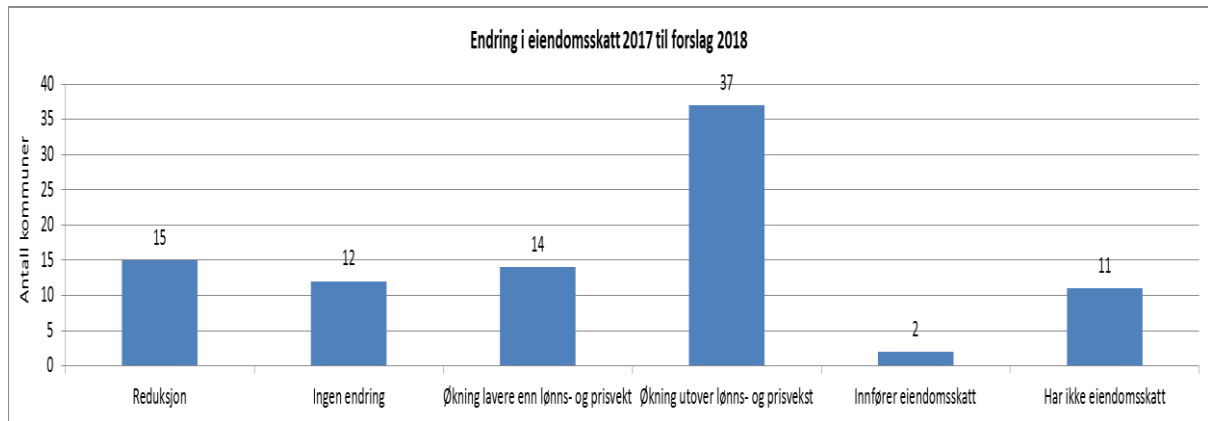
Det er foretatt en gjennomgang av budsjettskjema for økonomisk oversikt drift i 90 kommuner, og i tabellen nedenfor vises aggregerte driftsbudsjettall for 2018 for disse kommunene sammenliknet med vedtatt budsjett 2017.

90 kommuner i utvalget	Forslag 2018	Budsjett 2017	Endring pst
Skatt på inntekt og formue og rammetilskudd	-99 773 115	-96 255 769	3,7
Eiendomsskatt	-4 965 441	-4 825 138	2,9
Øvrige driftsinntekter	-37 095 657	-34 869 843	6,4
Sum driftsinntekter	-141 834 213	-135 950 751	4,3
Lønn- og sosiale utgifter	86 761 968	83 518 191	3,9
Andre driftsutgifter	49 959 375	48 237 471	3,6
Fordelte utgifter	-2 268 382	-2 820 786	-19,6
Sum driftsutgifter	134 452 962	128 934 876	4,3
Brutto driftsresultat ekskl. avskrivninger	-7 381 252	-7 015 875	5,2
<i>I pst av driftsinntekter</i>	5,2	5,2	
Finansutgifter og -inntekter	5 656 537	5 476 285	3,3
<i>I pst av driftsinntekter</i>	4,0	4,0	
Korreksjon avskrivninger/motpost avskrivning	-334	20 994	
Netto driftsresultat	-1 725 048	-1 518 595	13,6
<i>I pst av driftsinntekter</i>	1,2	1,1	
<i>Disponering:</i>			
Overført til investeringsregnskapet	1 378 258	1 256 623	9,7
Netto avsetning disposisjonsfond	762 423	567 882	34,3
Netto andre avsetninger	-415 632	-305 910	35,9
	1 725 049	1 518 595	

Tabell 1 – Aggregert driftsbudsjett utvalgskommuner

I utvalgskommunene **øker driftsinntektene med 4,3 pst** fra vedtatt budsjett 2017 til budsjettforslag 2018. Øvrige driftsinntekter, som bl.a. omfatter brukerbetaling, salgs- og leieinntekter og øremerkede statstilskudd, er de inntektene som øker mest med 6,4 pst. Det er særlig overføringer med krav til motytelse og andre salgs- og leieinntekter som trekker opp veksten. Skatt på formue og inntekt og rammetilskudd øker med 3,9 pst i rådmennenes budsjettforslag, mens eiendomsskatteinntektene øker med 2,9 pst.

Veksten i eiendomsskatteinntektene ligger noe over lønns- og prisveksten, men er lavere enn i tidligere års budsjettundersøkelser. Dette kan blant annet ha sammenheng med at lave strømpriser har ført til at eiendomsverdiene for kraftanlegg har falt, og som dermed gir lavere eiendomsskatteinntekter for kraftkommunene. Foreslåtte innstramminger i eiendomsskatten i statsbudsjettet for 2018 er derimot ingen forklaringsfaktor, da disse først får virkning i kommunebudsjettene fra 2019.

Figur 3 – Utvikling i eiendomsskatteinntekter i utvalgskommuner basert på budsjettskjema for økonomisk oversikt for 90 kommuner

I utvalgskommunene er det kommuner med over 60 000 innbyggere som har den største veksten i driftsinntekter per innbygger fra 2017 til 2018 med 5,0 pst. Dette har blant annet sammenheng med høyere vekst i overføringsinntektene, herunder øremerkede statstilskudd, enn i de andre kommunegruppene. Utvalgskommunene under 10 000 innbyggere har den laveste veksten med 3,3 pst, som bl.a. forklares av lavere vekst i rammetilskuddet og andre overføringsinntekter.

Brutto driftsutgifter øker i takt med veksten i driftsinntektene, dvs. med 4,3 pst. Dette er 1,7 pst-poeng over anslått lønns- og prisvekst. Innenfor denne veksten skal kommunene finne rom for økte utgifter som følge av befolkningsendringer (demografiendringer), regjeringens ønskede satsinger og økte pensjonskostnader.

Lønn og sosiale utgifter øker med 3,9 pst, hvilket er høyere enn anslått lønnsvekst og økning i pensjonskostnadene. Denne veksten kan i tillegg være noe undervurdert da fordelte utgifter viser en klar nedgang fra 2017 til 2018. Veksten i lønn- og sosiale utgifter er videre så stor at dette indikerer at kommunene har lagt opp til en økning i bemanningen i budsjettforslagene for 2018.

Samvarierende vekst i driftsinntekter og driftsutgifter gjør at **brutto driftsresultat** eksklusiv avskrivninger ligger stabilt på 5,2 pst av driftsinntektene. Andelen av inntektene som kan benyttes til dekning av finansutgifter, finansiering av investering og styrking av soliditeten i driftsøkonomien blir dermed uforandret fra 2017 til 2018.

Nettofinansutgiftene øker mindre enn inntektsveksten, både som følge av at renteutgiftene reduseres og at finansinntektene (renter, utbytte etc) øker. Dette kan indikere at kommunene legger til grunn et lavere rentenivå i 2018 enn i vedtatt budsjett for 2017, samtidig som det forventes økte utbytter og økt avkastning på finansplasseringer. På den annen side bidrar økte avdrag som følge av økt lånegjeld og/eller redusert avdragstid til å trekke opp veksten i netto finansutgifter.

Netto driftsresultat i utvalgskommunene utgjør 1,2 pst av driftsinntektene, hvilket er 0,1 pst poeng høyere enn i vedtatte budsjetter for 2017. Budsjettert netto driftsresultat for 2018 er

likevel om lag 0,5 pst-poeng lavere enn gjennomsnittlig anbefalt nivå av TBU.

Budsjettundersøkelsen indikerer dermed at resultatet er for lavt til å sikre formuesbevaring for fremtidige generasjoner.

Det er imidlertid store variasjoner mellom kommunene når det gjelder hvor stor andel av inntektene som avsettes til netto driftsresultat. Kommunene over 60 000 innbyggere har et resultat som samlet ligger klart over øvrige kommunegrupper, men det er også ikke ubetydelige variasjoner blant landets største kommuner. Kommuner under 10 000 innbyggere budsjetterer samlet med de laveste resultatene; 0,08 pst av driftsinntektene. Disse kommunene har dermed nesten ikke rom for å foreta avsetninger eller finansiære investeringer av sine driftsinntekter.

I utvalgsundersøkelsen av denne type kan enkeltkommuner påvirke samlede resultater. Gjennomsnittresultat og medianresultat (resultat for den kommunen som er midt i utvalget) vil kunne gi oss utfyllende informasjon. Brukes disse indikatorene på utvalget er tendensene de samme, det er de minste kommunene som har de svakeste resultatene og de største kommunene det beste resultatet. At medianen for netto driftsresultat i de minste kommunene (0,31 %) ligger noe over det samlede resultatet for disse kommunene (0,08 %) og gjennomsnittresultatet (0,18 %) indikerer at det er noen kommuner med under 10 000 innbyggere som budsjetterer med resultater i 2018 der driftsutgiftene er klart høyere driftsinntektene.

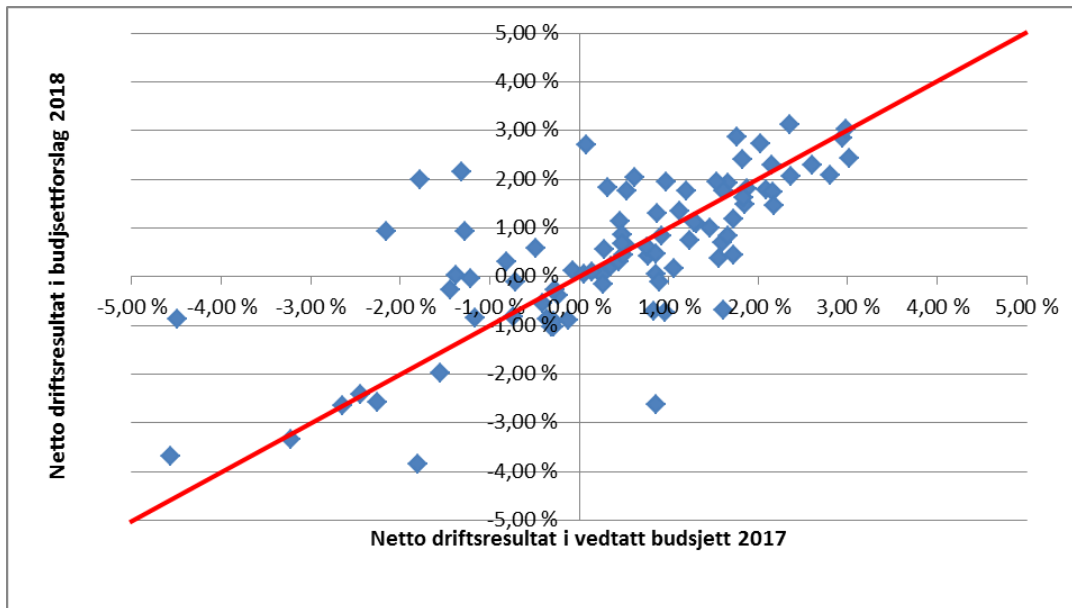
Kommunegrupper	Budsjettert netto driftsresultat 2018	Gjennomsnittlig budsjettert netto driftsresultat 2018	Median - budsjettert netto driftsresultat 2018	Netto driftsresultat estimert for alle kommuner (eks Oslo)	Antall kommuner
Under 10 000 innbyggere	0,08 %	0,18 %	0,31 %		53 (308)
10 000 - 20 000 innbyggere	0,68 %	0,67 %	0,74 %		16 (57)
20 000 - 60 000 innbyggere	0,76 %	0,90 %	0,93 %		14 (44)
Over 60 000 innbyggere	2,01 %	2,08 %	2,05 %		7 (12)
Totalt:	1,22 %			0,8 % - 1,1 %	90 kommuner

Tabell 3 – Netto driftsresultat for 2017

KS anslår på grunnlag av utvalgskommunenes budsjetter at netto driftsresultat for alle landet kommuner vil bli i størrelsesorden 0,8 – 1,1 pst av driftsinntektene for 2018. Dette anslaget er lavere enn resultatet i utvalgskommunene, og skyldes at store kommuner er sterkere representert i budsjettundersøkelsen enn mindre og mellomstore kommuner.

52 av de 90 kommunene (58 pst) i utvalget budsjetterer med et netto driftsresultat i 2018 i prosent av driftsinntektene som er svakere enn i vedtatt budsjett for 2017. Disse kommunene ligger under rød linje i Figur 1 nedenfor. Tas det hensyn til avsetning til og bruk av bundne fond, som hovedsakelig er pliktige periodiseringer, er det like mange kommuner

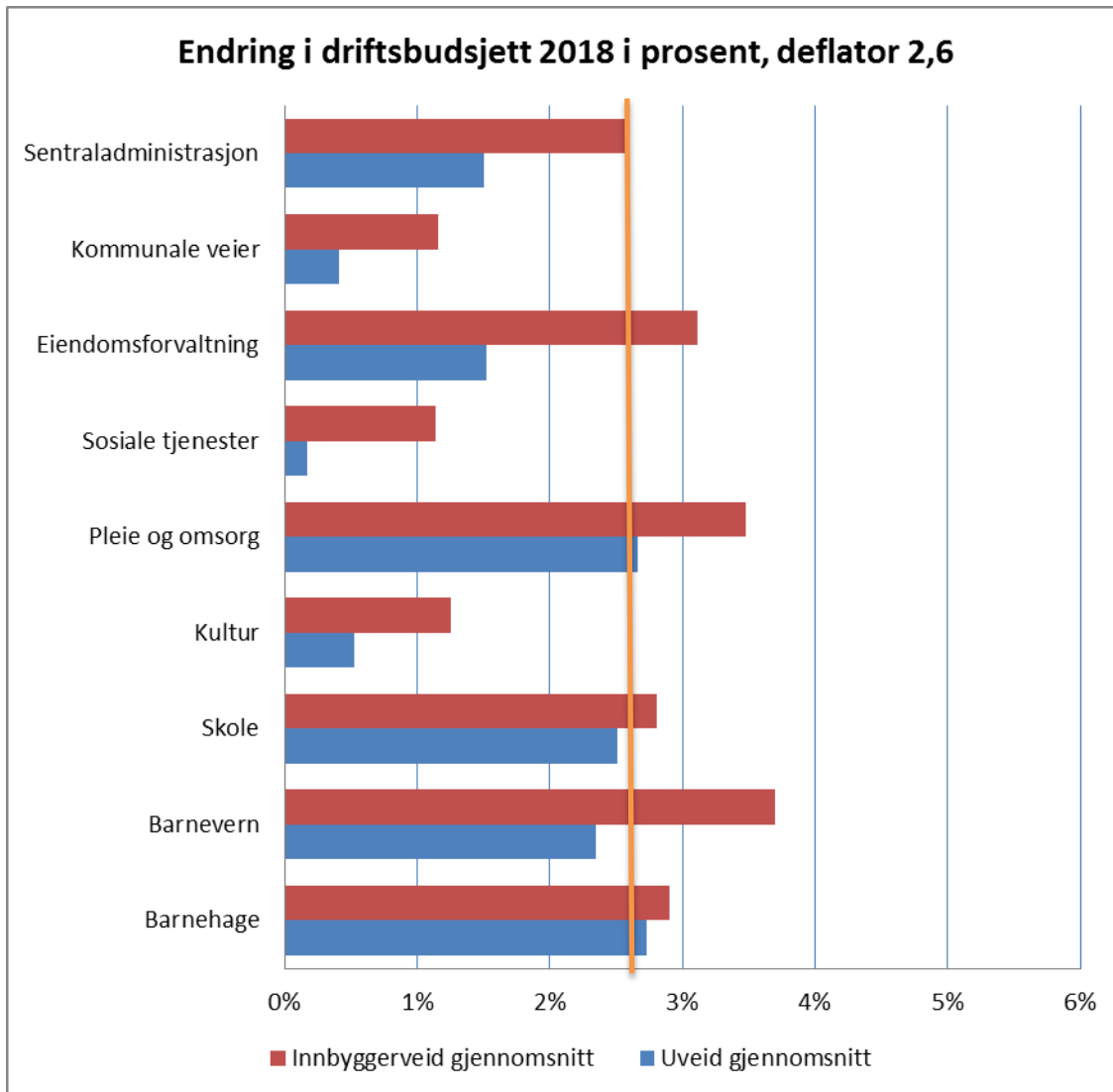
som budsjetterer med økt som med redusert netto driftsresultat. Det er videre 27 kommuner (30 prosent) som budsjetterer med negativt netto driftsresultat i 2018. De fleste av de sistnevnte, 21 kommuner, budsjetterte med negativt resultat også i 2017.

Figur 4– Netto driftsresultat i budsjettforslag 2018 og vedtatt budsjett 2017 som andel av driftsinntektene.

3.2 Tjenesteområdenes driftsbudsjetter

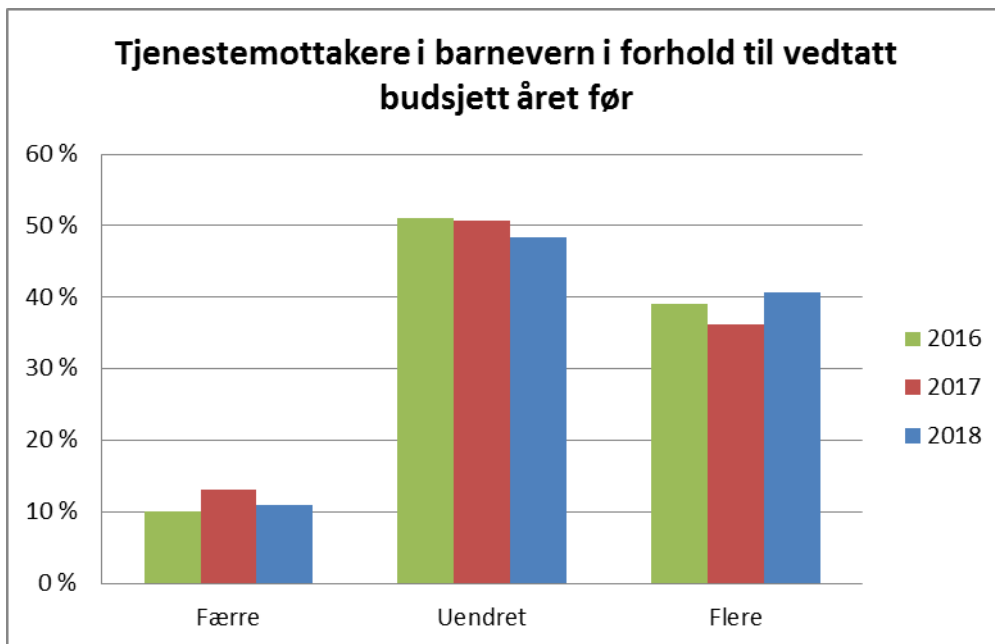
Kommunene ble i spørreundersøkelsen bedt om å angi hvor mye veksten i driftsbudsjettet for 2018 for ulike tjenesterområder er sammenliknet med vedtatt budsjett for 2017. Svarene skulle oppgis som prosentvis endring (i nominelle priser). Når svarene innbyggervektes, forventes det en økning utover lønns- og prisvekst i utgiftene til barnevern, barnehage, skole, pleie- og omsorg, eiendomsforvaltning.

Figur 5: Endringer i driftsbudsjett på tjenesteområder, fra budsjettundersøkelsen 2018¹

Innenfor de innbyggerrettede tjenestene er det størst prosentvis økning i utgiftene til barnevern, som må ses i sammenheng med en forventning om flere barn som har behov for tiltak. Dette er om lag det samme bildet som i de to foregående årenes budsjettundersøkelser, selv om veksten i utgifter og antall tjenestemottakere i barnevern ser ut til å være noe sterkere i 2018 enn i de to foregående årene.

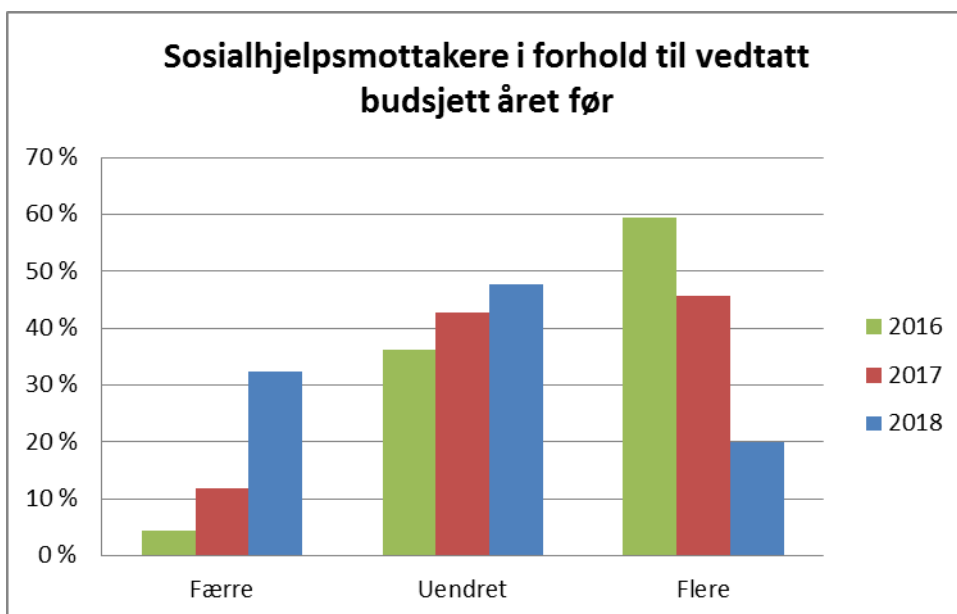
¹ **Innbyggervektet gjennomsnitt** - Hver kommunes svar i undersøkelsen multipliseres med antall innbyggere, og så summeres dette for alle kommuner. Summen deles så på antall innbyggere i kommunene som har svart for å finne innbyggervektet gjennomsnitt..

Figur 6: Antall tjenestemottakere i barnevern, rådmennenes budsjettforslag 2016, 2017 og 2018

Selv om det er forventet fortsatt vekst i antall sosialhjelpsmottakere i 2018, er veksten avtakende sammenlignet med de to siste årene. Dette kan blant annet skyldes

- Aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere
- Færre innvandrere
- Fallende arbeidsledighet
- Prioritering av innvandrere og rett til videregående opplæring

Figur 7: Sosialhjelpsmottakere i forhold til vedtatt budsjett året før

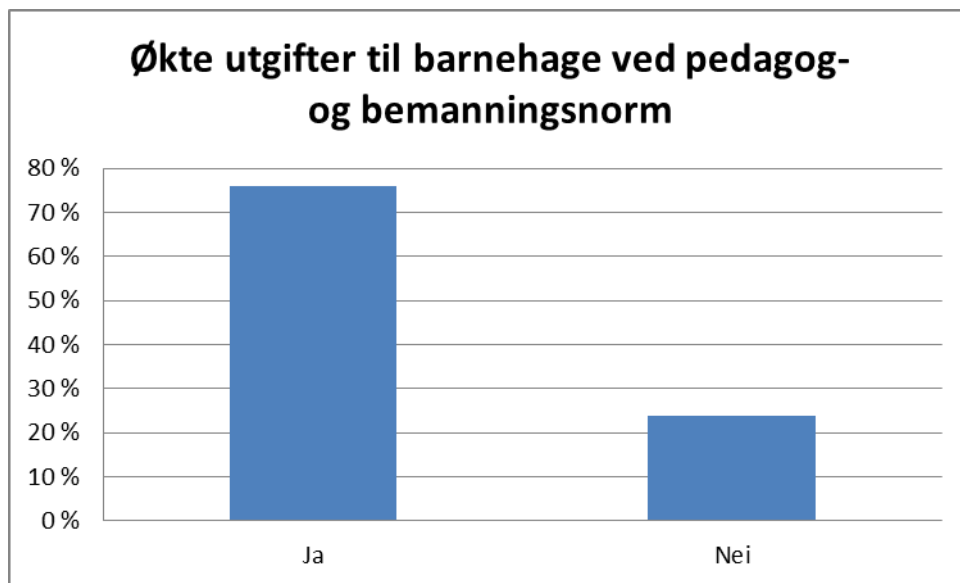
Innenfor pleie og omsorg er det en vekst utover lønns- og prisvekst, som blant annet kan ses i sammenheng med vi er i oppstartsfasen av den fremtidige eldrebølgen.

For skole legger budsjettforslagene opp til at utgiftsveksten blir noe høyere enn lønns- og prisveksten. Årsaken til den noe høyere veksten kan ha sammenheng med vekst i antall 6 –

15 åringer, selv om antallet 6 – 15 åringer går ned i 45 prosent av landets kommuner.

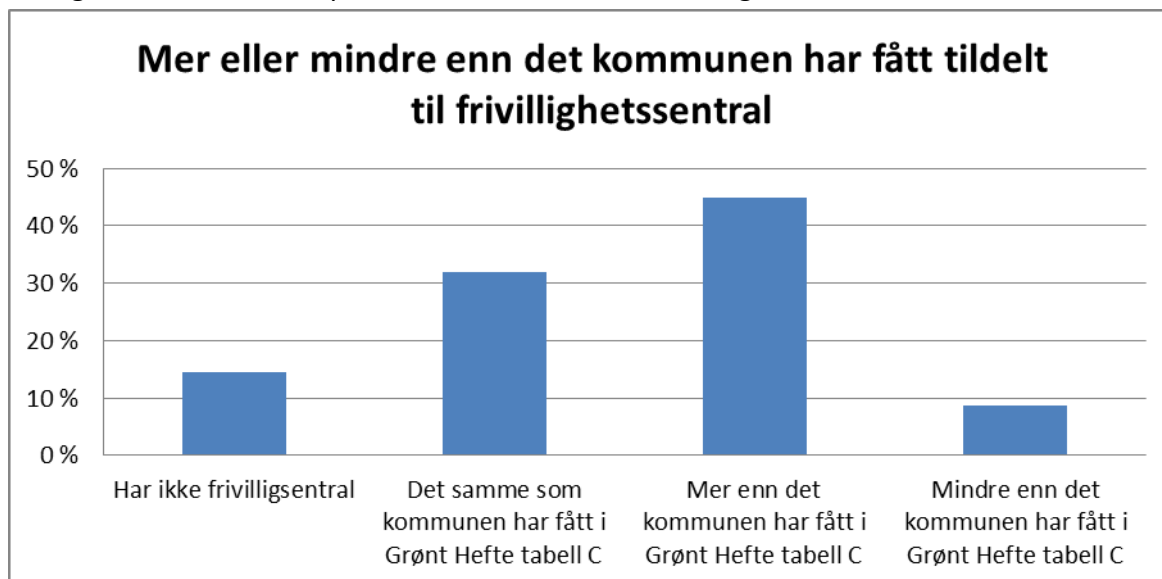
Veksten for barnehagesektoren må sees i sammenheng utvidet rett til barnehageplasser, for barn født før 1. november. Nedgang i barnetallet trekker i motsatt retning.

I tillegg påpeker rundt 75 prosent av kommunene i spørreundersøkelsen at skjerpet pedagognorm og bemanningsnorm i barnehagene vil medføre økte utgifter for kommunen. Samlet anslår de 71 kommunene i spørreundersøkelsen at denne merutgiften vil bli på ca 0,5 milliarder kroner i 2020.

Figur 8: Økte utgifter som følge av skjerpet pedagog- og bemanningsnorm i barnehage

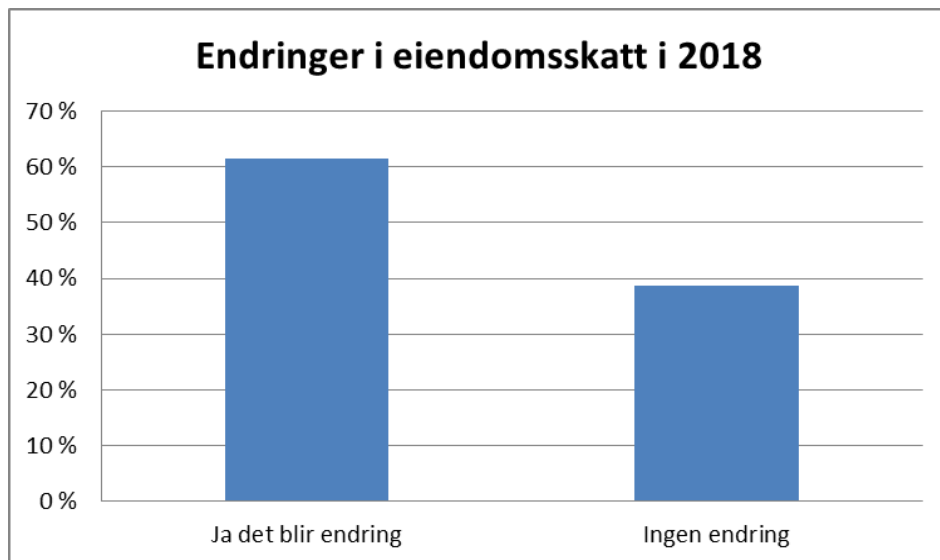
Kommunene fikk spørsmål om det i rådmannens budsjettforlag foreslås at frivillighetssentral får mindre/mer støtte fra kommunen enn rammetilskudd som fremgår av tabell C i Grønt hefte. Av kommunene med frivilligsentral svarer 90 prosent av kommunene oppgir at de bevilger det samme beløpet eller mer enn det som fremgår av tabell C i Grønt Hefte.

Figur 8: Midler til frivillighetssentral

Utgiftene til eiendomsforvaltning øker noe mer enn lønns- og prisveksten, som kan skyldes en bevist prioritering av vedlikehold. I tillegg antas det at høye investeringer de senere årene også medfører at kommunene har fått flere kvadratermeter bygg som også kan bidra til utgiftsvekst.

Mange av kommunene som har eiendomsskatt oppgir at de i 2018 vil gjøre endringer i eiendomskatten.

Figur 9: Andel kommuner som oppgir de vil gjøre endringer i eiendomsskatt i 2018

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2018 å fjerne adgangen til å skrive ut eiendomsskatt på produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner, med unntak for vannkraftanlegg, vindkraftverk og de delene av petroleumsanlegg for olje og gass som omfattes av petroleumsskatteloven. Teknisk gjøres dette ved at eiendomskategorien «verk og bruk» fjernes fra eiendomsskatteloven, og at særreglene for verk og bruk videreføres kun for «vannkraftanlegg, vindkraftverk og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum». Budsjettavtalen på Stortinget mellom H, FrP, V og KrF innebærer noen endringer i forhold til regjeringens forslag, men denne avtalen var ikke kjent når kommunene besvarte spørreundersøkelsen. Svarene er derfor basert på regjeringens forslag.

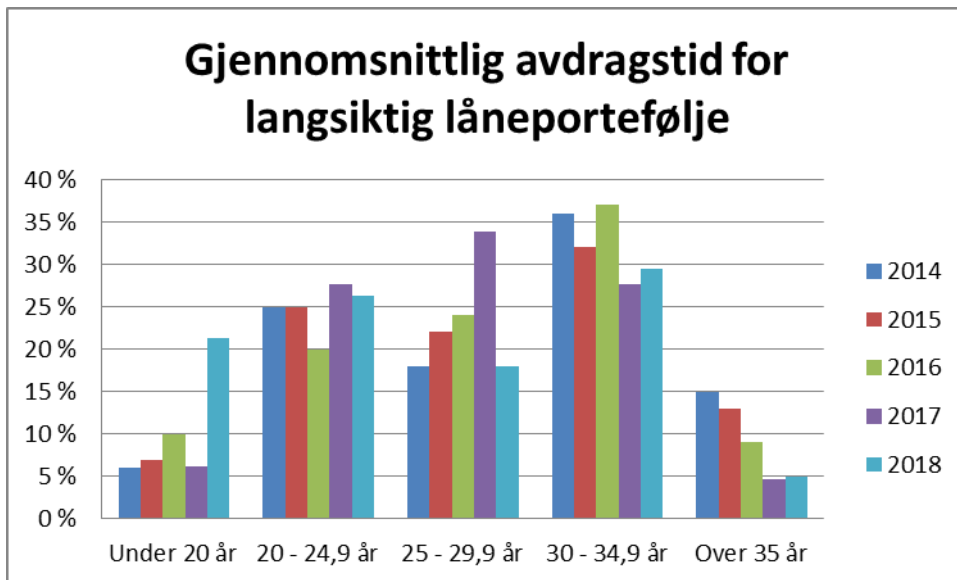

Figur 10: Andel kommuner som oppgir at endringer i eiendomsskattereglene får økonomiske konsekvenser

Et stort flertall av kommunene oppgir at de foreslåtte endringene i eiendomsskattereglene vil få økonomiske konsekvenser for egen kommune med virkning fra 2019.

4. Finans

4.1 Avdragstid for langsiktig låneportefølje

Figur 11: Gjennomsnittlig avdragstid lånegjeld, budsjett 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.

Figur 11 viser at mange kommuner har lang avdragstid på sin låneportefølje.

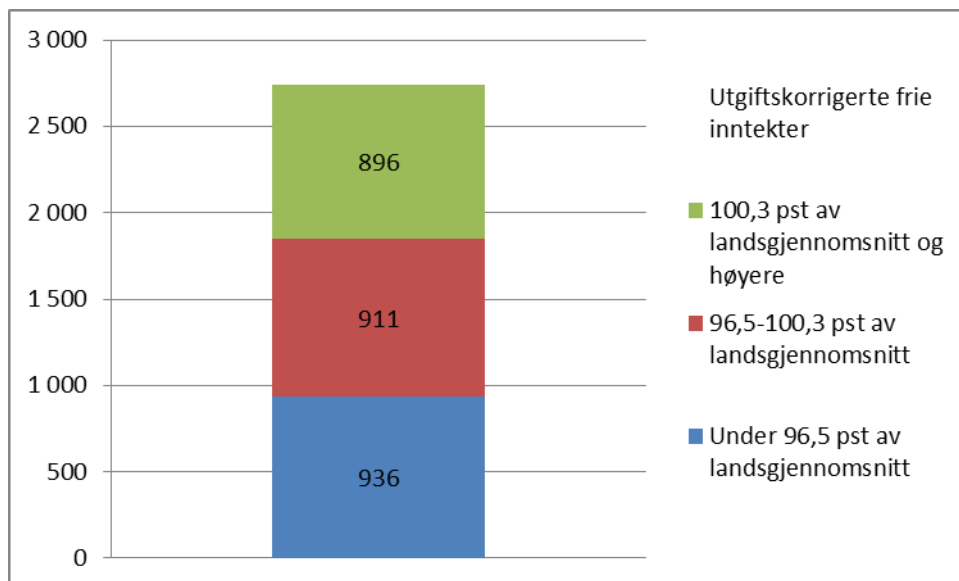
Regler om maksimal avdragstid følger av kommunelovens § 50. Kommunene kan imidlertid velge en kortere avdragstid, og i spørreundersøkelsen ble kommunene bedt om å angi gjennomsnittlig avdragstid for kommunens låneportefølje. Gjennomsnittlig gjenstående

avdragstid av kommunene i spørreundersøkelsen er 24,9 år. Gjenværende avdragstid er omtrent den samme som i tilsvarende undersøkelse for budsjett 2017. Om lag 35 prosent av kommunene har en gjennomsnittlig gjenstående avdragstid på mer enn 30 år, hvilket også er på omtrent samme nivå som i fjorårets undersøkelse.

For kommuner som har kort gjennomsnittlig avdragstid kan dette enten bety at anleggsmidlene i disse kommunene har kortere gjenværende levetid enn gjennomsnittet eller at de har valgt en avdragstid kortere enn maksimalavdragstiden. Sistnevnte betyr at disse kommunene har en viss fleksibilitet i budsjettene med hensyn til å kunne møte fremtidige økonomiske utfordringer. Samtidig benytter disse kommunene dagens lave rentenivå til å redusere de samlede renteutgiftene over tid for de lånefinansierte investeringene.

4.2 Kommunene effektiviserer og iverksetter sparetiltak

Kommunene er i spørreundersøkelsen for 2018 bedt om å gi anslag for hvor mye høyere inntektsvekst kommunene måtte hatt, dersom det ikke var lagt inn effektiviseringstiltak og budsjettbalansen skulle vært uendret. Kommunene har oppgitt dette behovet i mill. kroner.

Figur 12: Effektivisering og sparetiltak i budsjettene for 2018

For å kunne gi et anslag for det kommunene samlet har innarbeidet av effektiviserings- og sparetiltak i sine budsjetter for 2018, er svarene i budsjettundersøkelsen gruppert etter utgiftskorrigerede frie inntekter.

Behovene for inntektsvekst i disse gruppene ble så vektet opp i forhold til innbyggertall. Dette gir et anslag for effektiviserings- og sparetiltak i kommunenes budsjetter i 2018 i underkant av 3 milliarder kroner.

5. Investeringsbudsjettet

5.1 Investeringsbudsjett 2018

Investeringer (ekskl utlån) per innbygger

Investeringer i kroner per innbygger	Skole	Barnehage	Helse og omsorg (inkl. boliger)	Kultur, idrett og kirke	VAR	Øvrige områder	Sum investeringer (ekskl videreutlån)
Kommuner under 10 000 innb	2 465	417	5 358	2 339	3 439	4 395	18 414
Kommuner 10000 - 19999 innb	4 800	676	3 069	989	2 760	4 209	16 503
Kommuner 20000 - 59999 innb	2 666	421	2 537	1 754	3 502	2 931	13 812
Kommuner 60000 - 300 000 innb	2 938	346	3 416	1 589	1 849	3 442	13 579
Oslo	3 652	1 159	3 999	3 476	3 536	5 793	21 614
Alle	3 172	580	3 527	2 065	2 734	4 038	16 116

Tabell 4 – Investeringer 2018 i kroner per innbygger – etter sektor og kommunestørrelse²

Rådmennenes forslag til investeringsbudsjettene i 95 kommuner viser at disse kommunene planlegger å investere for 47 mrd. kroner (kr. 16 116 per innbygger). Basert på dette anslår KS at planlagt investeringsvolum for alle landets kommuner vil utgjøre i størrelsesorden 80 - 85 mrd. kroner i 2018. Dette er et noe høyere anslag enn i budsjettundersøkelsen for 2017. Det kan se ut til drøyt 40 prosent av investeringene vil være innenfor skole og helse- og omsorg (inkludert boliger) fordelt med om lag 16 - 17 mrd. kroner innen grunnskole og om lag 17 - 18 mrd. kroner innen helse- og omsorg (inkl. boliger). Dette er om lag på samme nivå som i undersøkelsen for 2017.

Undersøkelsen viser videre at planlagt investeringsaktivitet er høyest i Oslo, og aktiviteten ser ut til å bli høy innenfor alle sektorer. Det høye investeringsnivået pr innbygger må ses i sammenheng med blant annet sterke befolkningsvekstog at Oslo er både kommune og fylkeskommune.

Utenom Oslo er det kommunene med under 10 000 innbyggere som legger opp til høyest investeringsaktivitet. Det er investeringer innen helse og omsorg (inkl. boliger) og selvkostområdene vann, avløp og renovasjon (VAR) som trekker opp investeringsnivået i de minste kommunene.

Investeringene i kommunene utenom Oslo utgjør om lag 14 500 kroner per innbygger i 2018. Undersøkelsen viser videre at kommuner med utgiftskorrigerede frie inntekter under 98 pst av landsgjennomsnittet legger opp til noe lavere investeringsaktivitet i 2018 enn kommuner med høyere utgiftskorrigerede frie inntekter. Hoveddelen av dette forklares av lavere investeringer til helse og omsorg (inkl. boliger) og øvrige områder, mens høyere investeringer innen vann, avløp og renovasjon (VAR) trekker i motsatt retning.

² Øvrige områder omfatter bl.a. kommunal infrastruktur (utenom VAR), rammebevilgninger til oppgradering av eiendommer, brann- og beredskap, transportmidler, IKT, administrasjonsbygg og flerformålsbygg.

Kommuner (ekskl. Oslo) investeringer i kroner per innbygger - gruppert etter utgiftskorrigerede frie inntekter i 2016	Skole	Barnehage	Helse og omsorg	Kultur, idrett og kirke	VAR	Øvrige områder	Sum investeringer (ekskl videreutlån)
Under 98 pst av landssnitt	3 063	387	2 487	1 327	2 850	2 584	12 699
98 - 102,9 pst av landssnitt	2 820	431	3 950	1 576	2 414	4 623	15 814
Over 103 pst av landssnitt	3 329	404	4 281	2 424	1 870	3 484	15 792
Alle	3 028	406	3 385	1 641	2 492	3 510	14 462

Tabell 5 - Investeringer 2018 i kroner per innbygger – etter sektor og utgiftskorrigerede frie inntekter³

4.1.2 Finansieringen av investeringer (ekskl utlån)

Tabellen under viser hvordan kommunene i budsjettundersøkelsen finansierer sine investeringer (prosentandel for ulike finansieringskilder):

	Netto låneopptak (budsjetterte videreutlån er fratrukket)	Tilskudd	Refusjoner inkl netto avdrag utlån		Salgsinntekter og netto bruk avsetninger
			Overført fra drift		
Kommuner under 10 000 innb	65 %	8 %	15 %	3 %	8 %
Kommuner 10 000 - 19 999 innb	69 %	3 %	17 %	2 %	9 %
Kommuner 20000 - 59999 innb	69 %	4 %	14 %	4 %	10 %
Kommuner 60000 - 300 000 innb	59 %	6 %	17 %	11 %	7 %
Oslo	74 %	3 %	13 %	4 %	6 %
Alle	67 %	5 %	15 %	6 %	7 %

Tabell 6 – Finansiering av investeringer etter kommunistørrelse 2017

Kommuner med 60 – 300 000 innbyggere er noe mindre avhengige av ekstern lånefinansiering enn øvrige kommuner for å finansiere sine investeringer i 2018. Disse kommunene har også i større grad enn øvrige kommuner klart å finne rom i driftsbudsjettet til egenfinansiering av investeringer.

Grupperes kommunene (utenom Oslo) i stedet etter utgiftskorrigerede frie inntekter fordeler finansieringen seg slik:

Kommuner (ekskl. Oslo) - utgiftskorrigerede frie inntekter i 2016	Netto låneopptak (budsjetterte videreutlån er fratrukket)	Salg av anleggsmidler	Annen ekstern finansiering (inkl netto avdrag utlån)		Netto bruk av avsetninger
			Overført fra drift		
Under 98 pst av landssnitt	72 %	4 %	19 %	4 %	1 %
98 - 102,9 pst av landssnitt	65 %	3 %	26 %	6 %	-1 %
Over 103 pst av landssnitt	54 %	2 %	31 %	9 %	4 %
Alle	65 %	3 %	24 %	6 %	1 %

Tabell 7 – Finansiering av investeringer etter utgiftskorrigerede frie inntekter 2018

En lånefinansiering i kommunene utenom Oslo på 65 pst tilsvarer en lånefinansiering på om lag 42 mrd. kroner. Tas det hensyn til at noe av lånefinansieringen vil være bruk av ubrukte

³ Kommunenes frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Disse varierer mellom kommunene. I tillegg er forskjeller kommunene i mellom når det gjelder størrelse, demografisk sammensetning og geografisk struktur. I utgiftskorrigerede frie inntekter tas det både hensyn til at kommunene har ulikt nivå på de frie inntektene og har ulik kostnadsstruktur.

lånemidler fra tidligere år, og at kommunenes avdrag vil øke noe kommende år, kan dette indikere at kommunene utenom Oslo planlegger å øke sin lånegjeld (eksklusiv formidlingslån) med i størrelsesorden 10 - 20 mrd. kroner, hvilket antas å utgjøre anslagsvis 3 – 5 pst av samlede inntekter. Anslaget for veksten i lånegjeld tilsvarer for øvrig vekstanslaget for 2017 i fjorårets budsjettundersøkelse.

Kommunesektoren har i de siste årene tatt opp en større andel av sine lån i obligasjons- og sertifikatmarkedet. Dette er lån hvor det i liten grad betales avdrag, og hele hovedstolen forfaller til betalingen når låneperioden utløper. For sertifikatlån er dessuten løpetiden kort, under 1 år. Utover lånefinansiering av nye investeringer i 2018 vil kommunene dermed ha et lånebehov knyttet til refinansiering av deler av eksisterende låneportefølje. Behovet for refinansiering innebærer også at kommunene er eksponert for en refinansieringsrisiko; i dag først og fremst knyttet til hvilke betingelser en kan oppnå på forfalls-/ refinansieringstidspunktet. Eller sagt med andre ord hvilken rente man må betale for å få gjennomført en refinansiering. Riskoen for økt rente vil også kunne påvirkes av kredittforetakenes og bankenes interesse og mulighet for å refinansiere slike lån.

4.2 Investeringsbudsjett 2018 – 2020

Investeringer - utvalgs kommunene	2018	2019	2020	2021	2018-2021
Investeringer i anleggsmidler	46 614 452	43 812 563	37 218 335	30 723 970	158 369 320
Utlån og forskutteringer	5 091 554	4 757 134	4 907 510	4 815 691	19 571 889
Kjøp av aksjer og andeler	402 898	383 900	396 754	402 831	1 586 381
Avdrag og avsetninger	2 980 168	2 956 943	3 214 560	3 553 867	12 705 536
Sum finansieringsbehov	55 089 071	51 910 539	45 737 158	39 496 359	192 233 127
Låneopptak	-37 057 162	-34 424 843	-29 409 625	-25 287 138	-126 178 767
Tilskudd	-2 381 735	-2 015 038	-1 745 898	-1 640 583	-7 783 254
Refusjoner og mottatte avdrag	-9 959 720	-9 640 662	-9 175 345	-7 858 575	-36 634 301
Overført fra drift	-2 434 799	-2 438 962	-2 577 975	-2 533 154	-9 984 891
Salgsinntekter, bruk avsetninger og andre inntekter	-3 257 655	-3 390 035	-2 829 315	-2 174 909	-11 651 914
Sum finansiering	-55 091 071	-51 909 540	-45 738 157	-39 494 359	-192 233 127

Tabell 8 – Investeringer 2018 - 2021 i 1 000 kroner

Økonomiplanene i de 95 kommunene i budsjettundersøkelsen, som har om lag halvparten av landets folketall, viser at disse kommunene i perioden 2018 – 2021 har planer om å investere i anleggsmidler for i underkant av 160 mrd. kroner, hvorav om lag 47 mrd. kroner i 2018. Dette indikerer at investeringene for alle landets kommuner i perioden 2018 – 2021 vil ligge på omlag 275 - 300 mill. kroner. Investeringene i kommunene i budsjettundersøkelsen viser samtidig fallende tendens gjennom økonomiplanperioden 2018 - 2021, og planlagte investeringer i 2021 utgjør 2/3 av planlagt investeringsnivå i 2021. Det kan ikke ses bort fra dette kan ha sammenheng med økonomiplanen har fått et mer tentativt preg mot slutten av perioden, og at investeringsnivået vil bli høyere enn det økonomiplanene planen indikerer.

Lånefinansieringen av investeringene i utvalgs kommunene ligger stabilt på 65 - 70 prosent av anleggsinvesteringene i hele økonomiplanperioden (deler av låneopptaket i tabell 8 ovenfor gjelder innlån til videre utlån).